

Klassiska noveller Nr 36

S. A. Duse:

Experimentet

Klassiska noveller 36.

S. A. Duse

– Experimentet. Berättelse.

Återutgivning av text från 1916

av S. A. Duse

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-541-2

Copyright © 2019 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

Det unga paret Börje och Aina sitter och skriver ett brev.

De är nervösa eftersom de sedan några dagar förstått att de är kära i varandra.

De skriver nu ett brev till Ainas make för att få honom att gå med på en skilsmässa.

I början av 1900-talet var noveller och följetonger en viktig del av innehållet i svenska dagstidningar.

I vår serie "Klassiska noveller" kan du läsa många av de här historiskt viktiga berättelserna.

En av de flitigaste svenska författarna under 1910- och 1920-talen var yrkesmilitären Samuel August Duse (1873–1933).

Han skrev 100-tals tidningstexter om bland annat krig, nyhetshändelser och romantik. Men han var framför allt känd för sina deckare om mästerdetektiven Leo Carring.

Den här texten publicerades ursprungligen i november år 1916 i tidningen "Nordstjernen" med titeln "Experimentet. Berättelse".

S. A. Duse: Experimentet

Den här texten publicerades ursprungligen i november år 1916 i tidningen "Nordstjernen" med titeln "Experimentet. Berättelse". Författare till texten är S. A. Duse (1873–1933).

I.

Börje sitter vid skrifbordet med pennan i handen och ett halfskrifvet bref framför sig. Brefskrifvandet tycks inte bereda honom något nöje. Han ser villrådig och tvehågsen ut och vänder sig då och då till Aina för att få hjälp. Hon står lutad öfver honom och följer noga hvarje ord han skrifer.

Börje: Hvilket slag det måste bli för honom detta. Han som litade så blindt på oss båda.

Aina: Det kan inte hjälpas, min vän. Sanningen måste fram. Det är det enda som kan försona hvad som händt. Skulle vi nu försöka bedra min man och tiga med detta, då först vore vi riktigt straffvärda. Och du vill väl inte att jag skall framlefva mitt lif i förställning och lögn?

Börje: Nej, min älskling, långt ifrån. Min har du blifvit och jag släpper dig aldrig mer. Det jag grufvar mig öfver är bara hur vi på

möjligast skonsamma sätt skall kunna underrätta honom —

Aina: Låt se hvad du har skrivit (läser öfver hans axel):

”Käre Robert!

Säkert blir du mycket öfverraskad af att få detta bref från oss båda. Du har ju litat på oss, satt hela ditt förtroende till oss, och detta förtroende har svikits.

Vi ha under de veckor du varit borta funnit att vi — älska hvarandra, och att vi helt enkelt inte kunna lefva utan hvarandra. Och det är inte någon tillfällig nyck eller någon hastigt öfverstående lidelse. Tro heller inte att du på något sätt eller med några medel kan skilja oss åt. Vi ha redan gifvit oss helt åt hvarandra, och saken är alltså ohjelpig.”

(Hon rodnar starkt).

— Men Börje skall vi verkligen tala om — det?

Börje: Ja, naturligtvis. Det är enda sättet att få Robert att förbli passiv. Eljest skulle han försöka ställa allt tillrätta igen med öfvertalningar och andra tillgängliga medel.

Aina: Ja, du kan ha rätt (fortsätter läsningen).

— Hur hårdt detta slag än må drabba dig, hur grymt du än må känna dig besviken och bedragen af din egen hustru och din bästa vän, och hur hårda dina förkastelsesdomar än må bli, så skall du dock säkerligen hålla oss räkning för att vi icke tvekade att öppet och ärligt tala om för dig allt.

Vi ha lydt våra hjertans röster, och vi vilja icke ens försöka att urskulda oss, fastän vi kanske skulle kunna göra det med att det är du sjelf, som fört oss samman.

Börje: Ja, så långt har jag kommit. Hvad skall vi nu skriva.

Aina: Jag vet inte. Att Robert var bra oförsiktig, som bad dig hålla

mig sällskap under hans frånvaro.

Börje: Det inser han nog ändå. Jag skulle möjligen kunna urskulda mig med att du är den mest bedårande —

Aina: (afbryter) Nej, håll upp! Inga dumheter. Vi måste lägga till något, som visar att vi ha hjerta för honom.

Börje: Du har rätt. (skrifver).

Aina: (läser långsamt) — Döm oss inte för hårdt. Medvetandet af den stora sorg vi förorsaka dig gör att vi känna oss bittert olyckliga midt i vår lycka. Var förvissad om att kunde det skedda göras ogjordt —

(upprörd).

— Nej, hör du, Börje. Det menar du inte.

Börje: Jag skulle inte vilja ha det ogjordt för allt i världen! Men jag skrifver så, förstår du.

Aina: (fortsätter läsningen, sedan hon gifvit Börje en varm kyss) — så skulle vi båda önska det. Nu är detta dock omöjligt. För oss återstår endast att böja oss inför din dom.

Börje: Det här tycker jag kan vara nog, eller hur?

Aina: Ja, visst, Låt oss nu sätta våra namn inunder. (de göra det och omfamna hvarandra derpå innerligt.)

Jag skulle inte vilja vara närvarande när Robert läser det här. Han blir ursinnig, vild.

Börje: Bara han inte går och gör sig sjelf något ondt —

Aina: Eller hämnas på dig, älskling. Det vore förfärligt!

II.

Några dagar senare. Börje sitter med ett bref i handen. Han läser det högt för Aina.

”Mina kära vänner!

Några svåra slag, några verkliga pröfningar ha egentligen icke hittills drabbat mig — förr än jag för några månader sedan upptäckte att mina känslor för Aina börjat svalna. Det jag en gång trodde vara kärlek var endast sympati. Den allt behärskande lidelse jag trodde mig ega var ett kort sinnlighetsrus, som efterträddes af en skrytsam stolthet öfver att äga en vacker hustru.

Jag insåg allt klarare att vi inte passade för hvarandra, Aina och jag hon med sitt drömmande, tysta väsen och jag med min litet bullersamma och glädtiga läggning. Jag trodde mig också finna, att Aina blifvit mera hängifven och kärleksfull än någonsin, och därför hade jag inte hjerta att säga något.

Men jag beslöt göra ett experiment. Jag hade flera gånger trott mig lägga märke till att ni två drogos till hvarandra af någonting som var mer än vanlig sympati. Du, Börje, är också en sådan där drömmande, poetisk natur. Och Ainas skönhet måste slå an på dig.

Jag skulle ge er båda tillfälle att träffas utan att hänsynen för mig band er. Och därför reste jag, sedan jag tagit löfte af Börje att sörja för att det inte blef alltför enformigt för stackars lilla Aina.

Med spänning har jag väntat på resultatet af experimentet. Nu

har det kommit — icke som ett oväntadt slag alltså utan som en efterlängtdad lycklig händelse.

Jag ger er min välsignelse, och jag tackar er för er ärliga och rättframma bekännelse. Om en vecka kommer jag hem för att ordna de nödiga formaliteterna för skilsmessan.

Eder
Robert.”

Fakta: Författaren S. A. Duse

Namn: Samuel August Duse.

Född: 2 augusti 1873, Stockholm.

Död: 9 februari 1933, Stockholm.

Föräldrar: kammarjunkare Carl Patrik Teodard Duse och Anna Matilda Forssberg.

Engelskspråkiga deckare är fyllda av just... privatdeckare, medan svenska nästan bara har poliser i huvudrollerna.

Men när den första svenska deckarvågen började år 1913 så var det en privatdetektiv i huvudrollen: Leo Carrington. Denne driver en kombinerad advokat- och detektivbyrå, är en mästare i förklädnad, ekonomiskt oberoende och är så bra på att lösa brott att polisen ofta låter honom ta hand om svårlösta brottsutredningar.

Detektiven Carrington skapades av en av svensk kulturs mest spännande personligheter, Samuel August Duse.

Han började sin karriär inom militären och var yrkesofficer inom Svea artilleriregemente.

Men det var som äventyrare han första gången skapade rubriker. Han deltog i den svenska Antarktisexpeditionen 1901-1904 som me-

teorolog och kartograf. Han tillbringade en mycket tuff vinter i Hop-pets vik i Sydpolshavet, en av de svåraste som några forskare upplevt. Han skrev ner sina upplevelser i boken "Bland pingviner och sälar" vilket gjorde honom berömd i hela landet.

Under de följande åren skrev han flera pjäser men gled sakta men säkert över till berättelser om äventyr och brott. Ofta skrev han under pseudonymen Sam Sellén.

År 1913 publicerades hans första Leo Carrington-deckare, "Stilett-käppen", som blev en stor succé. Inspirationen till Leo Carrington är hämtad från Sherlock Holmes, något som inte minst märks i slutet av böckerna då deckaren presenterar alla ledtrådar och pekar ut en mördare.

Framgången gjorde att "S. A. Duse" på egen hand skapade den första svenska deckarvågen. I snabb följd kom böckerna "Det nattliga äventyret" (1914), "Spader kung" (1915), "Doktor Smirnos dagbok" (1917), "De fyra klöveressen" (1918), "Cobra-mysteriet" (1919), "Antisemiten" (1921), "Nattens gåta" (1922), "Leo Carringtons dubbelgångare" (1923), "Hemligheten" (1924), "Fallet Dagmar" (1925), "Skuggan" (1926), "Pistolskottet" (1928) och "Zuleikas hämnd" (1929).

Böckerna gavs ut i upplaga efter upplaga och spreds över hela världen med översättningar till ett dussintal språk.

Trots att han led av svåra smärtor efter skador under vintern vid Sydpolen var Duse flitig skribent, föreläsare och aktiv i olika sällskap. Han var också en uppmärksammad målare och skulptör.

Den svenske deckarförfattaren avled i februari 1933 och ligger begravd på Norra Begravningsplatsen i Stockholm.

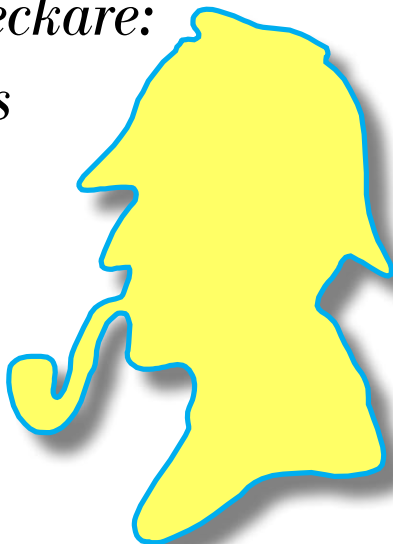

Samuel August Duse.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carring*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se